

Schoolmoestuinen vroeger en nu

Annerie Rutenfrans

Focusgroep Moestuiniëren

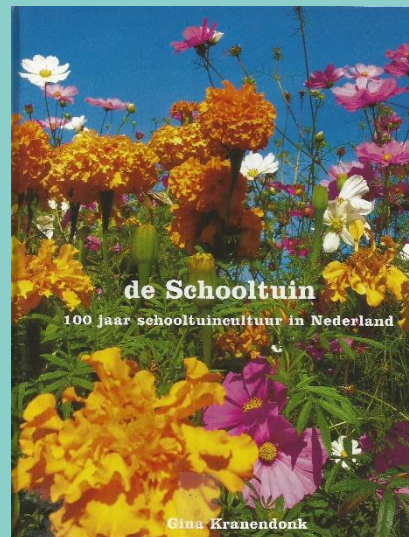
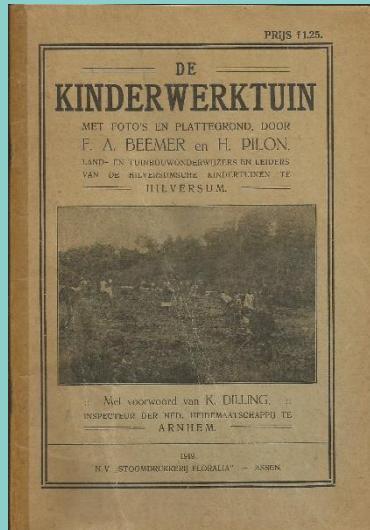
Kennisdag GDO
5 November 2020

**BELEEF
& WEET** ADVIESBUREAU
DUURZAAMHEIDS
EDUCATIE

Drijfveren veranderen!

- Eerste schooltuin Nederland
- Invloed buitenland
- Succesvolle jaren 20
- Film De Schooltuin
- Platform

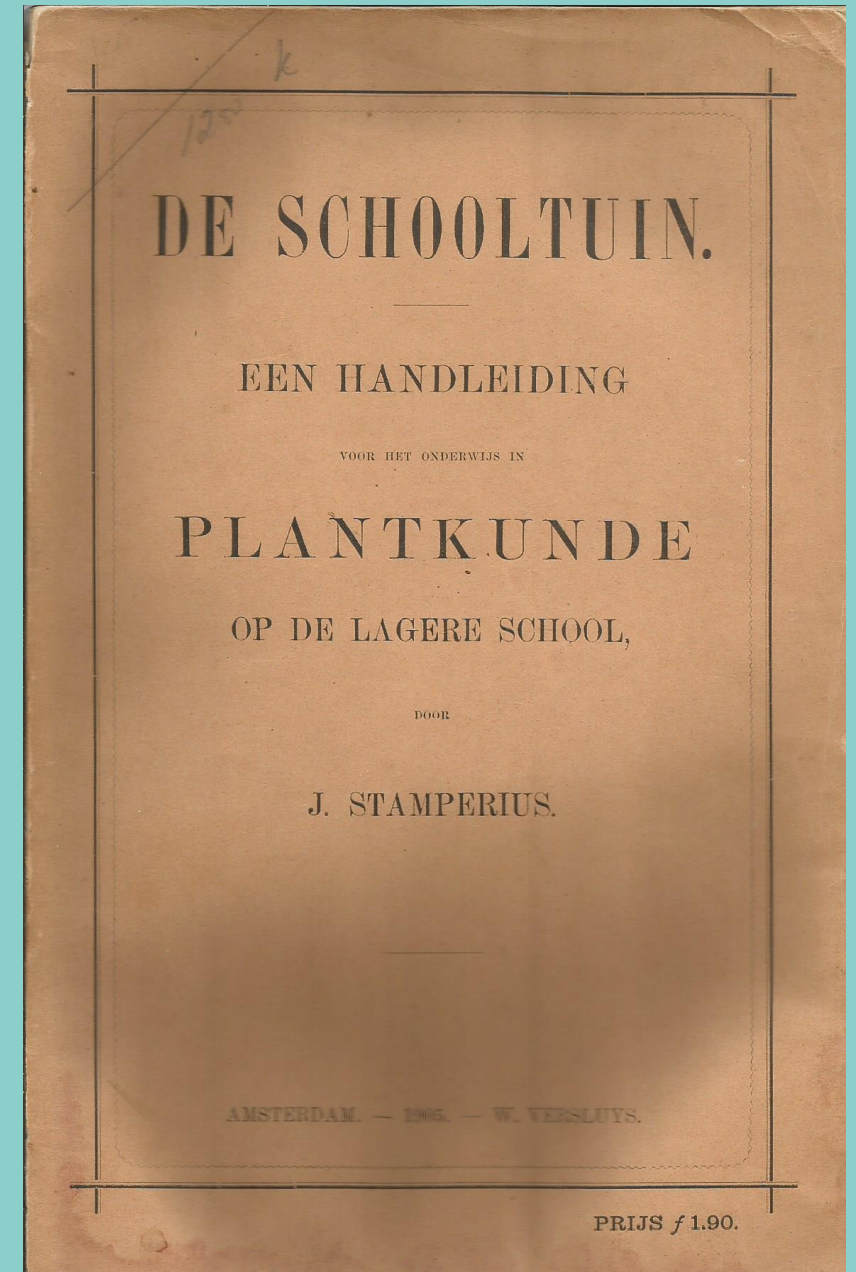

Eerste schooltuin in Nederland

1893 Jan Stamperius in Amsterdam

1905 Boek 'DE SCHOOLTUIN, een handleiding voor het onderwijs in plantkunde op de lagere school

Plantkunde op aanschouwende wijze!

‘... de plantkunde-lessen lijden aan **groote eentonigheid**.
En meer dan de uitwendige vorm-kenmerken kunnen de
kinderen van deze “**planten-lijken**” al niet leeren.’

Jan Stamperius

‘... werkelijk bij de kinderen belangstelling voor het natuurleven wekken, dan dient
er iets anders te worden onderwezen dan aantal meeldraden en hoe de randen
van de bladeren zijn.... Dan dienen de kinderen **de plant te zien leven**.’

Invloed buitenland

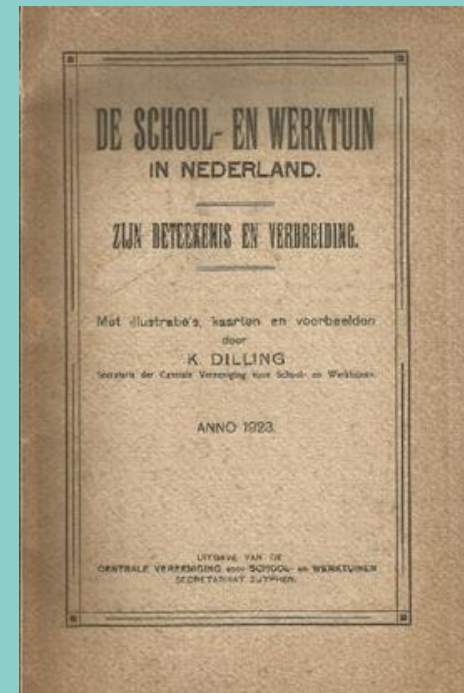
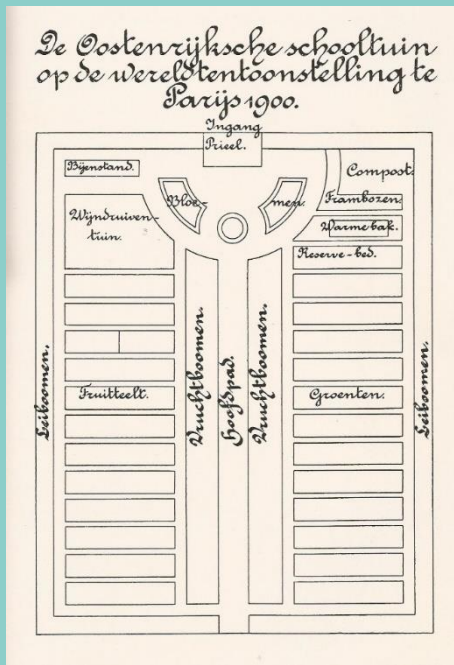
1900 Oostenrijk -> 1e prijs Wereldtentoonstelling Parijs

1905 VS -> Hengelo jongenswerktuin Stork textielfabriek

1918 Nederland -> Oprichting Centrale Vereeniging (C.V.) van School- en Werktuinen (Jac P. Thijsse)

1920 Rijkssubsidie aan C.V. Onderzoek effect moestuinieren in Europa -> subsidie Amsterdam

1923 Boek C.V. Klaas Dilling 'De school- en werktuin in Nederland, zijn betekenis en verbreiding'

De school-werktuin in Nederland, zijn beteekenis en verbreiding (Klaas Dilling, 1923)

‘Men is tot de overtuiging gekomen, dat het tuinwerk i.p.v. het onderwijs op school te schaden dit juist **uitstekend aanvult en bevordert**

- vooral t.a.v. **kennis der natuur**,
- **meet- en rekenkunde** in den tuin praktische toepassing vinden.
- uit **gezondheidsoogpunt** is er niets beters te bedenken.
- en uit **schoonheidsoverwegingen** laat kinderen te midden der natuur zooveel mogelijk **genieten**.
- **lichamelijk, verstandig en zielkundig** kan het kind zich hier in **volle harmonie ontwikkelen**.’

Waarom aandacht voor moestuinieren in jaren 20?

Kennis

Plantkunde/tuinbouw op aanschouwende wijze

Opvoedkundig

- Nuttig bezig, minder tijd kattenkwaad
- Bevordert kameraadschappelijkheid
- Andermans tuin te eerbiedigen
- Zelfwerkzaamheid/ zelfredzaamheid

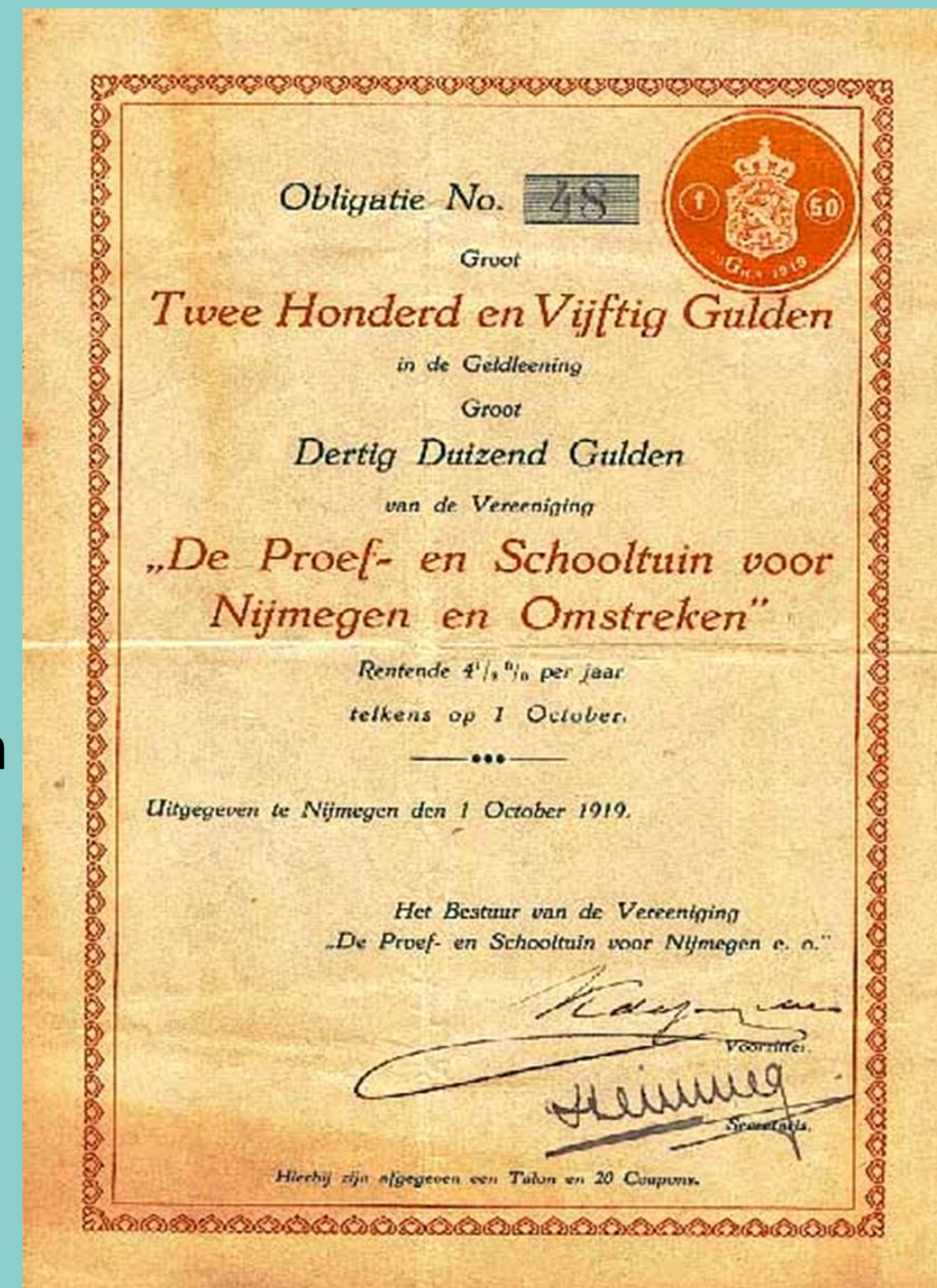
- Gezonde afwisseling geestdodende leven in achterbuurten der steden
- Gelaatskleur van stad <-> buitenkinderen
- ‘Eetlust neemt toe en slaap der kinderen rustiger’
- Aanvulling op gezinsmenu!

Succesvolle jaren 20

C. V. van School- en Werktuinen (initiatief
Nederlandse Heide-maatschappij en Koninklijke Nederlandse
Maatschappij van Tuinbouw en plantkunde)

- inspirerende lezingen in gemeenten
- werven leden en donateurs
- helpen gemeenten opzetten vereenigingen

Nijmegen obligatie 1919

Na 1930

Jaren 30 crisis en daarna oorlog-> armoede, kap, bombardement

Jaren 50 wederopbouw, landelijk geld, studiedagen-> lesmateriaal

Jaren 70 'Grenzen aan de groei' Club van Rome -> zorg om de aarde

Jaren 80/90 boek '*De tuin om de school, wat doe je ermee*' Kees Both

- Bezuinigingen -> stichtingen/verenigingen
- Natuur- en milieu educatie verplicht
- Aandacht bij school minder.

2009 Hernieuwde aandacht

- Locaties: volkstuinen, NME-centra, boerderijen, voedselbossen en buurttuinen
- Meer onderzoek en publicaties

Waarom weer aandacht in 21 ste eeuw?

- Kinderen en ouders weten niet waar hun voedsel vandaan komt
- Kennis over gezonde voeding ontbreekt
- Verleidingen door reclame ongezond voedsel is groot
- Veel teveel kinderen met overgewicht of obesitas!

Wetenschappelijk artikel (2018): doi.org/10.1002/fsn3.758

Received: 28 February 2018

Revised: 9 July 2018

Accepted: 10 July 2018

DOI: 10.1002/fsn3.758

ORIGINAL RESEARCH

WILEY Food Science & Nutrition Open Access

School gardening increases knowledge of primary school children on edible plants and preference for vegetables

Conclusie: Kinderen die moestuinieren (her)kennen, proeven en eten meer groenten dan kinderen die dat niet doen!

Ineens lusten ze groenten

Schooltuinen zijn in opkomst. Zowel in Arnhem als in Nijmegen. Leerlingen van de basisschool leren zo in de praktijk hoe groenten verbouwd worden. „Proef maar eens van onze rucola, hartstikke lekker.“

Film De schooltuin, een jaar rond met je handen in de grond

100 jaar schooltuinen Amsterdam

- Schooltuin: eigen tuintje, een groeiseizoen, zelf zaaien, verzorgen en oogsten!
- Kinderen verwonderen zich!
- NME komt volop aanbod!

Inspiratie

- Scholen inspireren om te gaan tuinieren
- Lesmateriaal bij de film (IVN) voor gebruik in de klas

Schooltuin: onuitputtelijke bron voor alle vakken in VO!

‘Plantarijn’ in Wageningen

- Biologie, scheikunde, informatica, klassieke talen, kunst, economie, verzorging, aardrijkskunde en filosofie
- De lessen -> onderdeel van het curriculum
- Verschillende perspectieven -> natuur en duurzaamheid

‘De tuin is een mooi voorbeeld van de echte wereld; complex en onvoorspelbaar.’ Joanne Malotaux, biologiedocent, duurzame docent 2020

Platform schooltuinen

2019 Eerste landelijke schoolmoestuinconferentie

- Simon Groot (World Food Prize 2019) -> 'Ieder kind een schooltuin!'
- Rob Baan (Coppert Cress) -> Nederland gezondste delta van Europa!

Tijd voor **nieuwe 'C.V.'**!

- Schooltuinen vergen deskundigheid -> ontbreekt op scholen
- Belang -> voedseleducatie, ervaringsgericht, vakoverschrijdend, kringloop
- Scholen ondersteunen -> geen primaire taak
- Financiën -> gemeentes, tuin en akkerbouw branches

Landelijk platform schooltuinen

Startalliantie: JLE, GDO, IVN, LTO, SchooltuinNL, Beleef & Weet

Kennis delen mbv vragen

1. Welke NME's zijn actief bezig met schooltuinen?
2. Wat hebben NME's nodig om scholen te ondersteunen bij vormen van schooltuinieren?
3. Welke NME's kunnen helpen om te achterhalen
 - hoeveel % van de scholen in Nederland een schooltuin heeft?
 - welke behoefte scholen hebben bij het opzetten van een schooltuin?

Dank voor jullie aandacht!

SCHOOLTUIN

**DE LERAAR
WISKUNDE
HEEFT AL
WORTEL
GESCHOTEN**

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl